

Datum
2020-12-29
Adress
August Palms Plats 1
Diarienummer
STK-2020-1377

Yttrande

Till
Justitiedepartementet

Remiss från Justitiedepartementet - Ett särskilt hedersbrott (SOU 2020:57) u2020/03640

Sammanfattning

Alla som är utsatta för upprepade integritetskränkande gärningar har ett stort behov av stöd. Den som är utsatt för hedersrelaterat våld och annat sådant förtryck är särskilt utsatt och sårbar eftersom hon eller han ofta helt saknar stöd från anhöriga. De som i praktiken berörs närmast av utredningens överväganden och förslag är gärningspersoner som begår upprepade hedersrelaterade brott mot samma brottsoffer och brottsoffer som utsätts för sådana brott. Socialtjänsten vid kommunerna kommer att beröras av förslagen. Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Oavsett om hedersrelaterat våld eller annat sådant förtryck drabbar barn eller vuxna, så har kommunerna ett ansvar för att stötta den som utsätts för sådant. Utredningens förslag berör i första hand de statliga myndigheterna. Socialtjänsten arbetar redan i dag med kommunens yttersta ansvar för att stötta dem som utsätts för våld eller förtryck. I utredningens konsekvensanalys beskrivs endast ytligt hur socialtjänsten kan påverkas av förslagen. Bedömning är att förslagen kring kontaktförbud i den egna bostaden kan komma att påverka socialtjänsten. Detta eftersom personer riskerar att stå utan bostad och behöva insatser från socialtjänster för att avhjälpa hemlöshet. Utredningens förslag kan även på andra sätt påverka behovet av insatser och därmed kostnaderna för socialtjänsten.

Yttrande

2. Utredningens uppdrag och arbete

Kommunstyrelsen anser att frågan om ett eventuellt särskilt hedersbrott är komplex och välkomnar att hedersrelaterat våld och förtryck lyfts och de juridiska frågorna kring kriminalisering och brottspåföljd utreds.

6.2 Vad är hedersrelaterat våld och förtryck

Kommunstyrelsen anser att det är positivt att stor vikt läggs vid att definiera vad som ingår i hedersrelaterat våld och förtryck. Det kunde dock ännu tydligare kunnat förklaras hur det

hedersrelaterade våldet och förtrycket i de flesta fall är legitimerat och sanktionerat av gärningspersonens och den utsattas omgivning, eftersom det, enligt kommunstyrelsen, är detta som skiljer det hedersrelaterade våldet från andra former av våld i nära relation.

Kommunstyrelsens bedömning är vidare att det är legitimerandet och sanktionerandet från omgivningen som utgör en försvårande faktor i alla skeden och påverkar anmälningsbenägenheten, benägenheten att vittna och bevisningen. Det ställer också andra krav på samhället i agerandet för att hjälpa och skydda den som är utsatt.

Kommunstyrelsen uppskattar att den särskilda utsattheten hos personer med intellektuell funktionsnedsättning ges utrymme i utredningen, då hedersrelaterat våld och förtryck kan ta sig annat uttryck när den som är utsatt har intellektuell funktionsnedsättning. Kommunstyrelsen anser också att det är positivt att hbtq-personers särskilda utsatthet lyfts fram.

6.3 Hur många är drabbade av hedersförtryck

Kommunstyrelsen delar utredningens beskrivning av att hedersrelaterat våld och förtryck är ett globalt såväl som nationellt problem. Kommunstyrelsen delar också beskrivningen av att mörkertalet är stort avseende hur många som drabbas, kommunstyrelsen anser dock att det finns viss kunskap om omfattningen. Därav är det beklagligt att utredningen utelämnar viktig forskning som gjorts, och varken nämner eller hänvisar till kartläggningen heder som gjorts i storstäderna och sammanfattas i rapporten *Heder och samhälle - Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar*.

Nämnda kartläggning är den mest omfattande som gjorts i Sverige och ger både kvalitativa och kvantitativa beskrivningar. Kartläggningen visar tydligt på hur utsattheten för de som drabbas av hedersrelaterat våld och förtryck och beskriver och förklarar mångfalden av olika våldsförmer och arenor där det pågår. Kartläggningen har också inneburit att en bedömning av det hedersrelaterade våldet och förtryckets omfattning kunnat göras. I Malmö visade svaren att 22 procent av 15-åringarna lever med någon form av hedersrelaterade krav och förväntningar.

8.3 Ett särskilt hedersbrott införs

Kommunstyrelsens erfarenhet är att gällande lagstiftning inte till fullo kan fånga upp brott som sker med hedersrelaterade motiv och delar därför utredningens bedömning om att det finns behov av att införa en särskild brottstyp avseende hedersrelaterade gärningar.

8.3.1 Lagstiftningen mot hedersrelaterade gärningar bör omfatta en vidare krets än "närstående"

Kommunstyrelsen delar utredningens bedömning att den eventuella ny brottstypen avseende hedersrelaterade gärningar inte bör avgränsas genom någon form av närståenderekvisit.

8.3.2 Intresset av att behålla en koppling till de s.k. fridskränkningssbrotten

Kommunstyrelsen anser att det är positivt att förslaget om hedersbrott ansluter till kvinno- och barnfridslagarna och bedömer att detta bidrar till att skapa sammanhang.

8.3.5 Straffskala, förhållandet till den nya straffskärpningsgrunden och konkurrensfrågor

Angående preskriptionstiden anser kommunstyrelsen att den preskriptionsutredning som nämns behöver inväntas innan det går att dra några slutsatser. I hedersbrott liksom i kvinnofridsbrott är bevisningen ofta en svårighet, erfarenhet är dessa brott ofta begås i hemmet utan vittnen, eller som i en hederskontext; med vittnen som inte kommer att berätta. Kommunstyrelsen anser att det är det problematiskt att brott som har en preskriptionstid på två år såsom misshandel eller olaga hot inte kan tas med om de har hänt mer än två år tillbaka. Utredningen tydliggör att det för att bli dömd krävs minst tre händelser. Kommunstyrelsens bedömning är att det kan vara svårt att hitta tre händelser där det finns bevis för brott som ägt rum de senaste två åren.

Kommunstyrelsen anser att det är viktigt att ta i beaktande offer för hedersbrott såväl som fridskränkning ofta befinner sig i en synnerligen utsatt situation. Inte sällan befinner sig brottsoffret i beroendeställning till gärningspersonen och brottets karaktär innebär att det är en mycket svårare bevissituation än vid till exempel krogmisshandel. I det fall att brottet begåtts när offret var minderårig försvåras situationen ytterligare. Det är kanske inte möjligt att anmäla händelsen inom två år, utan först senare när offret är äldre eller relationen upphört. En vanlig del av det hedersrelaterade våldet är att avskärma offret från omgivningen och detta behöver tas i beaktande när det kommer till att hitta händelser som går att bevisa.

För brott om barnpornografi, sexuella övergrepp mot barn och könsstymning gäller preskriptionstiden från det att brottsoffret uppnått 18 års ålder, istället för från det att brottet begåtts. Kommunstyrelsens bedömning är att detta bör gälla för samtliga fridskränkingsbrott. Barn som utsätts för dessa brott befinner sig i en särskilt utsatt ställning och med en ibland begränsad möjlighet att anmäla brott i nära tid till att det begåtts.

9. Straffskalor och straffprocessuella frågor

Kommunstyrelsen menar att föreslagna förändringar i offentlighets- och sekretesslagen kan medföra risk för intrång i människors integritet samt risk för minskad benägenhet att söka hjälp. Ändringen innebär att sekretessbelagd uppgift om målsägande inom sjukvården får tas in i ett rättsintyg och lämnas ut till annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet. Kommunstyrelsens bedömning är trots detta att förslagen kan ge förbättrade möjligheter att bevisa brott och på så sätt kan utgöra en fördel. Att ansvaret för att uppgiften lämnas ut läggs på myndigheterna och inte enbart på den enskilde bedöms vara till hjälp vid denna specifika typ av brott, där offret ofta står i starkt beroendeförhållande till gärningspersonen.

Kommunstyrelsen önskar att utredningen i det fortsatta arbetet tydliggör att den föreslagna lagändringen inte berör socialtjänsten utan endast sjukvården samt en motivering till detta.

10. Kontaktförbud

Kommunstyrelsen välkomnar straffskärpningen avseende kontaktförbud. Dagens situation innebär i princip avsaknad av brottspåföljd för gärningspersonen vilket innebär stor frustration för den utsatta.

Kommunstyrelsen vill stärka våldsutsattas rätt till ett tryggt liv genom att utvidga möjligheten till kontaktförbud ytterligare. Idag finns bara möjlighet att ha ett geografiskt kontaktförbud knutet till området där den våldsutsatta bor, arbetar och ofta vistas. Malmö är en geografiskt liten stad och risken för att man stöter på varandra är stor. Den våldsutsattas liv begränsas till vissa områden om hen inte vill riskera att möta den som utsatt hen för hot eller våld. Men brottsoffrets situation behöver prioriteras mer. Om det är möjligt utifrån en hot- och riskbedömning ska det prövas om den som utövat våldet kan flyttas så att hen inte kan fortsätta att hota och trakassera den våldsutsatta. Kommunstyrelsen vill att utredningen i det fortsatta arbetet ger möjlighet att prova ett utvidgat kontaktförbud där hela kommunen blir kontaktförbudsområde. De nuvarande bestämmelserna om att kunna ha ett utvidgat kontaktförbud utanför kommungränsen exempelvis då den våldsutsatta arbetar i en annan kommun ska naturligtvis finnas kvar.

De ekonomiska och praktiska förutsättningarna av ett pilotprojekt behöver klargöras. Det gäller bland annat vem som ska stå för kostnaderna för ett eventuellt nytt boende för våldsutövaren tills denne hittar egen bostad och möjlighet för barn att ha umgänge och uppföljning av skolgång när den ene föräldern är vårdnadshavare, men inte får komma till kommunen där barnet går i förskola eller skola.

11. Konsekvenser av utredningens förslag

Kommunstyrelsen anser att utredningen i liten utsträckning väger in socialtjänstens kunskap och erfarenhet. I utredningens konsekvensanalys beskrivs endast ytligt hur socialtjänsten kan påverkas av förslagen.

Kommunstyrelsens bedömning är att förslagen kring kontaktförbud i den egna bostaden kan komma att påverka socialtjänsten. Detta eftersom personer riskerar att stå utan bostad och behöva insatser från socialtjänster för att avhjälpa hemlöshet.

Utredningens förslag kan även på andra sätt påverka behovet av insatser och därmed kostnaderna för socialtjänsten. Socialtjänstens insatser är emellertid huvudsakligen kopplade till brottsoffret och kommunstyrelsen kan inte se att förslagen kommer att medföra drastisk ökning när det gäller behov av skyddat boende eller annat stöd.

Ordförande

.....
[Förnamn Efternamn]

[Fyll i titel]

.....
[Förnamn Efternamn]

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden]